

Over waarde en waardeloos, beeldvorming en imago

Gavin Turk, 'Oscar',
2000, Brons en olieverf,
Plinth (118 x 70 x 35 cm),
Courtesy of the artist/
White Cube Gallery

Gavin Turk, 'Fright Wig
Camouflage Orange and Red',
2006, silkscreen inkt op acryl
op canvas,
Courtesy of the artist/
White Cube Gallery

Roos van Put Nog een beetje last van een kater, want hij heeft het laat gemaakt op het Gem-feest, en met kleine oogjes van de slaap die een tikkeltje rood zijn doorlopen, wandelt de kunstenaar het Haagse museum binnen. In een uitstekend humeur, dat wel. Gavin Turk wordt nu in de Residentie geëerd met zijn eerste omvangrijke museumsolo in Nederland. Ook hij was (en is nog steeds) een YBA, een Young British Artist – in die begintijd nog echt jong – die samen met onder anderen Damien Hirst en Tracy Emin de kunstwereld op haar grondvesten deed schudden in de vroege jaren negentig. Ontdekt en gehypt door Saatchi. De charmante reclameman die met de neus van de perfecte koper annex verkoper een hele groep Engelse kunstenaars wereldfaam bezorgde. Die tot op de dag van vandaag voortduurt, niet meer zoals voorheen, maar degenen die naam destijds naam hebben gemaakt, weten die vast te houden. Zo zal Tracy Emin Engeland vertegenwoordigen op de komende Biënnale van Venetië.

Gavin Turk, *Relic (Cave)*,
1991-93, Keramiek in houten,
metalen en glazen vitrine,
Ceramic in wood, 180 x 127
x 60 cm, Courtesy of the
artist/ White Cube Gallery

Gavin Turk, *'Nomad'*, 2003,
geschilderd brons,
Courtesy of the artist/
White Cube Gallery

“Je kunt het ene laten zien en tegelijkertijd dat andere wat er niet is, heel duidelijk tonen.”

Aan die roem kleeft vooralsnog voor Gavin Turk nog steeds niet het gewenste inkomen of het grote geld, want hij verzucht: “Aan internationale en nationale tentoonstellingen geen gebrek, ook niet aan publiciteit, maar als ik nu maar eens echt veel geld zou verdienen met mijn kunst, want er wordt niet heel veel geld voor mijn werk betaald. Het is natuurlijk ook niet heel erg weinig, maar als je bedenkt hoeveel tijd het kost om dit soort kunst te maken, is het uiteindelijke bedrag dat ik in handen krijg niet hoog.” Waarna hij weer met hetzelfde goede humeur vrolijk overstapt op een ander onderwerp: zijn eigen kunst die in het Gem wordt getoond.

Gavin Turk (geboren te Guildford, 1967) is een kunstenaar die zich in zijn werk richt op ‘waarde’ en ‘waardeloos’, maar ook op ‘beeldvorming’ en ‘imago’. Dat doet hij al vanaf het begin van zijn carrière als kunstenaar. Bij zijn eindpresentatie aan het Royal College of Art in Londen was zijn studio leeg op een nagemaakte blauwe gedenkplaat met witte letters na, waarop viel te lezen:

Borough of Kensington
Gavin Turk
sculptor
Worked here
1989-1991

Het eindexamencomité was – zacht uitgedrukt – ‘not amused’. Het resultaat: Gavin Turk kreeg zijn diploma niet. “Dat diploma had ik ook niet echt nodig als zelfstandig kunstenaar, je gebruikt dat papiertje als je ergens les wilt gaan geven en dat wilde ik toch niet.”

Dergelijke gedenktekens bestaan in Engeland normaal gesproken voor belangrijke personen die overleden zijn. Turk maakte op deze manier als het ware zijn eigen dood kenbaar, alsmede zijn betekenis voor de kunst – met een typisch Brits gevoel voor humor. “Als je door de straten van Londen loopt, zie je heel vaak van dit soort gedenktekens. De meeste mensen die worden gememoreerd ken je niet, je hebt er zelfs nog nooit van gehoord. Dat geeft je een bizarre ervaring. Ik heb dit werk gemaakt om mijn naam als een soort gevonden object te exposeren. En het ging ook over ‘er zijn’ en ‘er niet zijn.’” Hij lacht: “Maar de commissie zag die betekenis niet of wilde die niet zien.” Omdat hij zijn diploma niet kreeg door dit spraakmakende kunstwerk, stond hij meteen in de schijnwerpers. Nationaal en mondiaal.

Daarmee wordt meteen het volgende hoofdstuk in zijn carrière geopend. De Young British Artists schroomden geen van alle de publiciteit, werden door het publiek gezien als sterren en zij gedroegen zich ook zo. Deze ‘Art Celebs’ veroverden de (kunst)wereld met hun provocatieve kunst of gewoon door zichzelf. Was het niet Tracy Emin die schuttingtaal tot kunst verhief, dan was het wel Damien Hirst met zijn doorgezaagde dieren. Of het was de olifantenpoep op een schilderij met Maria van Chris Ofili – die zich met dit werk tijdens de tentoonstelling ‘Sensation’ in Brooklyn de woede van de toenmalige burgemeester in New York op zijn hals haalde. Sloeg je destijds een roddelblad open, dan stond er altijd wel een YBA in de camera te lachen; de kunstenaars hadden een sterrenstatus en deden er alles aan die te behouden. “Het was belangrijk naar welke feestjes je ging en welke andere beroemdheden er in je vriendenkring zaten.”

VERBORGEN COMMENTAAR

Gavin Turk heeft sinds zijn entree in de kunstwereld altijd met zijn werk verborgen commentaar op dergelijke verschijnselen geleverd – waarmee hij tegelijkertijd de ‘waarde’ of de ‘waardeloosheid’ van kunst ter discussie stelde. Alsook ‘beeldvorming’ en ‘imago onder de loep nam. Ofwel: Draagt de keizer kleren of toch niet? Hij gebruikte verschillende ingangen om zijn vraagstelling uiteen te zetten. Variërend van een kunsthistorische knipoo naar een beroemde voorganger tot een politiek statement naar de huidige welvaartsmaatschappij. Gavin Turk refereert net zo gemakkelijk aan Magritte (‘Ceci n’est pas une pipe’) als aan Marcel Broodthaers, de kunstenaar die het wezen van het museum aan de orde stelde binnen zijn kunst. In een vitrine ligt een zwarte watermeloen, met rode pitjes. “Dit is geen watermeloen.” Ook bevindt zich op zaal op een sokkel een rioolachtige buis. Niet nagemaakt in

brons, maar levensecht. “Op straat gevonden en op een Duchamp-manier gepresenteerd. Je ziet de haartjes die door het putje zijn gestroomd nog zitten. Geweldig!” Best vies ook om naar te kijken, maar dat terzijde.

Zijn zeeman in was personifieert de aloude koloniale overheerser en de dakloze in de smoezelige slaapzak – eenzaam gelegen in de hal van het Gem – definieert de maatschappij. “Juist omdat hij er geen deel van uitmaakt”, aldus Gavin Turk. “Je kunt het ene laten zien en tegelijkertijd dat andere wat er niet is, heel duidelijk tonen. Ik hou ervan als een werk twee dingen tegelijk kan duidelijk maken. Iets kan twee dingen tegelijkertijd zijn.”

In zijn foto’s komt Andy Warhol voor, zo ook Che Guevara. Iconen van een bepaald tijdperk, in wiens huid hij kruipt door zijn eigen portret te mengen met de iconische beelden van deze beroemdheden. “De fotobewerking van Che Guevara is wat mij betreft enerzijds de meest bekende foto van de laatste decennia, die kop kent iedereen. Anderzijds is deze foto denk ik door de grootste groep mensen de meest onbegrepen.” Over de foto van Warhol: “Die heb ik weergegeven met camouflagekleuren. Je ziet iets bekends en tegelijkertijd zie je die kop weer niet, door die camouflagekleuren. Je kunt het vergelijken met voor de eerste keer ergens komen, in een huis bijvoorbeeld, en je voelt je op een unheimische manier meteen thuis. Terwijl je nog niet eerder in dat pand bent geweest. Hier gaat het om zien en tegelijkertijd iets niet zien.” Het gegeven van de bekende naam en de hiermee samenhangende persoonsverheerlijking speelt in de kunst van Gavin Turk een rol; verscheidene malen duikt zijn handtekening op in zijn kunst. Niet als signatuur maar als zelfstandig beeld. Waarmee hij ironisch commentaar levert op die status van V.I.P. “Dat is niet mijn eigen handtekening die ik gebruik, in mijn paspoort staat een andere. In de surveillancespiegel heb ik mijn naam gekrast. Dat zijn van die spiegels die je overal ziet hangen tegenwoordig. Het reflecteert de omgeving op een vervormde manier. Er ontstaat een verdubbeling van jouw werkelijkheid – namelijk je eigen kop – en toch is het beeld wat je ziet vreemd. Als je in de spiegel kijkt, ontstaat een soort plotselinge openbaring. Je ziet je eigen hoofd, een beeld dat je kent en op deze manier ook weer niet kent. Het gaat mij hier om het mechanisme van kijken. Ik probeer veronderstellingen ondersteboven te keren. Het is een soort geven en nemen, maar dan op een totaal verkeerde manier. Mijn naam heb ik met diamant in de spiegel gekrast, als een soort hedendaagse graffiti. Maar je ziet die naam pas als je echt in de spiegel gaat kijken.”

TITEL

De tentoonstelling draagt de titel van een werk van Turk: ‘The negotiation of purpose’. Te zien is een tafel, met daarop een continu draaiend mes. “Het is een kinetische sculptuur, met een surrealistische titel. Je kent wel van die spelletjes, waarbij je een mes of een pen op tafel legt, die voorwerpen laat je draaien, op het moment dat het mes is gestopt, wijst het naar iemand aan die tafel. Diegene moet een beslissing nemen. Waarbij je als het ware de besluitvorming in handen van het lot legt. Doordat je een mes láát bewegen, breng je dynamiek in de besluitvorming. Ik laat het mes eeuwig draaien, daardoor wordt er helemaal geen beslissing genomen. Terwijl het werk zelf ook een stilleven is – statisch. Ik heb de tentoonstelling deze titel gegeven, omdat in mijn kunst altijd een dubbele, andere betekenis verborgen zit.” Hij wijst op een groot schilderij, dat in eerste instantie niet anders lijkt te zijn dan een werk met die bekende handtekening van de kunstenaar. “Soms hoor je in de kunstwereld allerlei soorten kritiek, die niets te maken hebben met de inhoud van het werk, maar meer met het idee dat mensen ventileren dat het een verspilling van het materiaal is of een verspilling van tijd. Ik wilde een kunstwerk maken waarbij alles gemaakt is van hergebruikt materiaal. Om aan te geven dat ik zo weinig mogelijk van de wereld wilde nemen als nodig was. En wat ik noodgedwongen ‘nieuw’ gebruikte om dit werk te maken, heb ik ook weer terug gegeven aan de maatschappij. Er is bijvoorbeeld een boom geplant om het verlies van het hout dat ik moest gebruiken enigszins draaglijk te maken. Het werk is een soort valstrik.”

Gavin Turk, te zien in het Gem, museum voor actuele kunst Den Haag t/m 20 mei.
www.gem-online.nl